

§1.3 - Globalisering en het voedselvraagstuk

De **FAO** (= Food and Agriculture Organization van de VN) schat dat er wereldwijd bijna 800 miljoen mensen niet genoeg te eten hebben. Vrijwel allemaal uit ontwikkelingslanden. In de toekomst is er minder voedsel per inwoner beschikbaar dus de prijs zal stijgen. Er is sprake van een **voedselcrisis**.

Soorten honger:

- honger = wanneer iemand niet in staat is om voldoende voedsel van goede kwaliteit te eten.
 - **kwantitatieve honger** = wanneer iemand minder dan 1.690 kilocalorieën per dag binnenkrijgt. Bij een acuut gebrek aan voedsel in een samenleving wordt gesproken van hongersnood.
 - **kwalitatieve honger** = er mankeert van alles aan de samenstelling van het dagelijkse voedsel: te weinig vitamines en eiwitten bijvoorbeeld.
- Ondervoeding = als iemand voortdurend te weinig of te eenzijdig voedsel binnenkrijgt.

Gevolgen:

- Het gebrek aan vitamines en mineralen kost elk jaar miljoenen kinderen het leven. In sommige landen komt meer dan een kwart van de kinderen met ondergewicht ter wereld. Ze hebben meer kans op kindersterfte, groeistoornissen, arbeidsongeschiktheid en een laag inkomen. Ook is de kans groot dat zij zelf ook een kind met ondergewicht op de wereld zetten.
- Er gaan naar schatting zo'n 220 miljoen arbeidsjaren verloren doordat arbeiders ziek worden, jong overlijden of gehandicapt raken door ondervoeding. De honger brengt dus ook een grote kostenpost met zich mee.
- De gevolgen van slecht voedsel zijn ernstig. Daarom is het recht op voedsel en **voedselzekerheid** vastgelegd in de Universele verklaring van de Rechten van de Mens. Voedselzekerheid is dat ieder mens in staat moet zijn om genoeg voedsel van een goede kwaliteit te kunnen eten.

Voedsel komt tegenwoordig overal vandaan, je kunt daarom met recht spreken op een **geglobaliseerde landbouw** (= er wordt mondiaal gehandeld en geïnvesteerd in voedsel).

De prijs die een boer krijgt voor zijn gewassen, wordt bepaald op de wereldmarkt. Kleine boeren kunnen daardoor in de problemen komen.

productiegebieden en consumptiegebieden komen lang niet altijd overeen. Hier zijn drie voorwaarden van de Amerikaanse geograaf Edward Ullman om vervoer van voedsel tot stand te laten komen:

1. De eerste voorwaarde is dat er **complementariteit** bestaat tussen gebieden. Dat is het geval als de ene regio voedseloverschotten heeft, terwijl ergens anders tekorten zijn. Door handel kunnen vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd, maar zo'n ruil komt niet altijd tot stand. Dit heeft de volgende redenen:
 - a. Voedselleveranties moeten worden betaald. Juist in de landen waar voedseltekorten heersen, heerst vaak gebrek aan geld.
 - b. De invoer van voedsel garandeert niet dat het voedsel terechtkomt waar dit het hardst nodig is.
2. De tweede voorwaarde is de **transporteerbaarheid**. De infrastructuur moet wel goed genoeg zijn om het voedsel te transporteren.
3. De derde voorwaarde is het bestaan van **tussenliggende mogelijkheden**. Naarmate een afnemer zich bij de graanleverancier bevindt, de totale vervoerskosten lager zullen blijven. Als deze afnemer ook nog eens een hogere prijs biedt dan de verre afnemer, kun je niet verwachten dat de tarwe bij de verre afnemer terechtkomt.

Veel concurrentie verloopt niet rechtvaardig. Door hoge subsidies kunnen westerse landen met moderne landbouwmethodes, machines, apparatuur, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen een hoge opbrengst per hectare bereiken. De handelspolitiek van rijke landen kan erg nadelig zijn voor Afrikaanse landen, die soms worden gedwongen de eigen subsidies aan hun boeren te stoppen. De gewassen worden zo te duur

voor hun eigen bevolking. Soms is het zelfs goedkoper om producten uit westerse landen te importeren dan uit eigen land. Veel inlandse boeren gaan kopje onder.

De manier waarop de V.S. en Australië hun graanoverschotten wegwerken is ook moeilijk te verteren: landen die in voedselproblemen zijn geraakt worden jarenlang bedolven onder voedsel dat met veel overheidssteun geproduceerd is en ver onder de kostprijs wordt geleverd. Dit wordt **dumping** genoemd. Ook na een hongersnood wordt er nog voedsel gedumpt. Hierdoor krijgen de landen geen kans om zelf de productie van gewassen op te pakken en blijven afhankelijk van geïmporteerd voedsel.

Rijke landen eisen vrijhandel bij de vrijhandel van hun producten. Tegelijkertijd beschermen ze de invoerhandel door hele hoge invoertarieven te vragen. Dit is erg oneerlijk.

het voedselprobleem is vooral een verdelingsvraagstuk. Wetenschappers stellen dat er voorlopig genoeg voedsel is en hameren op een betere verdeling van dit voedsel. Hiervoor is nodig:

- rechtvaardigere handelspolitiek
- grotere koopkracht
- betere spreiding van welvaart
- verbetering van distributie- en waarschuwingssystemen en infrastructuur

Vijftig jaar geleden stegen door de **Groene Revolutie** de landbouwopbrengsten in een aantal arme landen spectaculair. In 30 jaar verdubbelde de opbrengst per hectare, wat vooral in Azië een heleboel levens redde. Toch zijn er ook wat tegenstanders:

- sommigen vinden dat de Groene Revolutie de ongelijkheid en de armoede verergerd. Hun bezwaren liggen vooral op het gebied van milieu en op het sociale vlak.
 - Landbouwdeskundigen wijzen erop dat duurzame en traditionele landbouwmethodes en oude graanrassen verloren gaan.
 - De nieuwe gewassen vragen meer kunstmest, bescherming en water dan de traditionele rassen. In veel gebieden droogt de natuur daardoor uit. Sommige bestrijdingsmiddelen vergiftigen de natuur.
 - Grotere boeren hebben een betere toegang tot deze hulpmiddelen dan kleinere boeren. Door de grote oogsten dalen de graanprijzen.
 - De Groene Revolutie gaat samen met de toenemende productie voor de markt en de export. De oogst per hectare kan daardoor samengaan met minder beschikbaar voedsel voor de inwoners.

Vanaf de jaren tachtig wordt er onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van **genetisch gemanipuleerd voedsel**, door te sleutelen aan de erfelijke eigenschappen van planten. Dit wordt ook wel genetische modificatie of GM genoemd. Voordelen:

- er ontstaan onbegrensde mogelijkheden om meer en beter voedsel aan te bieden.
- Ze kunnen resistent zijn tegen onkruid, ongedierte en schimmel.
- Het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen kan sterk afnemen.
- De productiviteit van verzilte bodems zal verbeteren door het inzaaien van zouttolerante soorten.
- Nieuwe **droogte-resistente gewassen** helpen de welvaart en voedselvoorziening in semiaride gebieden te verbeteren.

De bezwaren zijn echter:

- De zaden zijn alleen in handen van rijke en machtige ondernemingen. Dat betekent dat ontwikkelingslanden meer afhankelijk van westerse landen worden.
- Voor kleine boeren zijn de zaden een grote kostenpost.
- Milieuorganisaties vragen zich af wat de langetermijneffecten van GM zijn.
- Veel mensen plaatsen ethische vraagtekens bij het sleutelen aan de schepping.